

PUBLIEK GEHEIM: SS-SCHOOL KWATRECHT

Technische fiche van de plaats

Adres: Oosterzelesteenweg 80, 9230 Kwatrecht (Wetteren)

GPS: 50°58'41.34"N
3°50'03.68" O

Bouwjaar school: 1921

Dienst als SS-school: 1943-44

Functie: Jonge kinderen opleiden tot volleeerde Germanen

Specificaties: in de tuin van de school bevinden zich Duitse bunkers die werden aangelegd in de jaren 40. Er was ook een Duits soldatenkerkhof aan verbonden, maar de soldaten die er sneuvelden zijn na de oorlog elders begraven.

Geschiedenis

In 1943 werd in Kwatrecht, dicht bij Wetteren, de Rijksschool Vlaanderen opgericht. De sterke man achter de school in Vlaanderen was een Duitse filoloog, dr. Steck. Steck kwam uit het Schwabenland en was een prominent lid van de SS. Hij zou ook de eerste directeur worden van de Rijksschool Vlaanderen. Leerkrachten en leerlingen werden grotendeels gerekruteerd uit de collaborerende Vlaamse middenklasse, ook al ging de Rijksschool er prat op kansen te geven aan iedereen.

De Rijksschool was een Duitse school in Vlaanderen, met Vlaamse leerlingen en Vlaamse opvoeders, maar wel met een Duitse directeur. Op het gebied van organisatorische structuur en leerplannen was de school gebaseerd op het Duitse voorbeeld, de NPEA (*Nationalpolitischen Erziehungsanstalten*). Deze Duitse scholen werden ook Napola (*Nationalpolitische Lehreranstalt*) genoemd en waren in Duitsland een groot succes. Toch besepte de directeur in Kwatrecht dat er in deze school Vlaamse accenten moesten worden gelegd. De sfeer die er heerste, was zoals die van een militaire academie, met veel aandacht voor de ontwikkeling van het lichaam. Het lessenpakket was een lichtjes aangepaste versie van de voorbeelden van de NPEA's, de Duitse moederscholen van de Rijksschool.

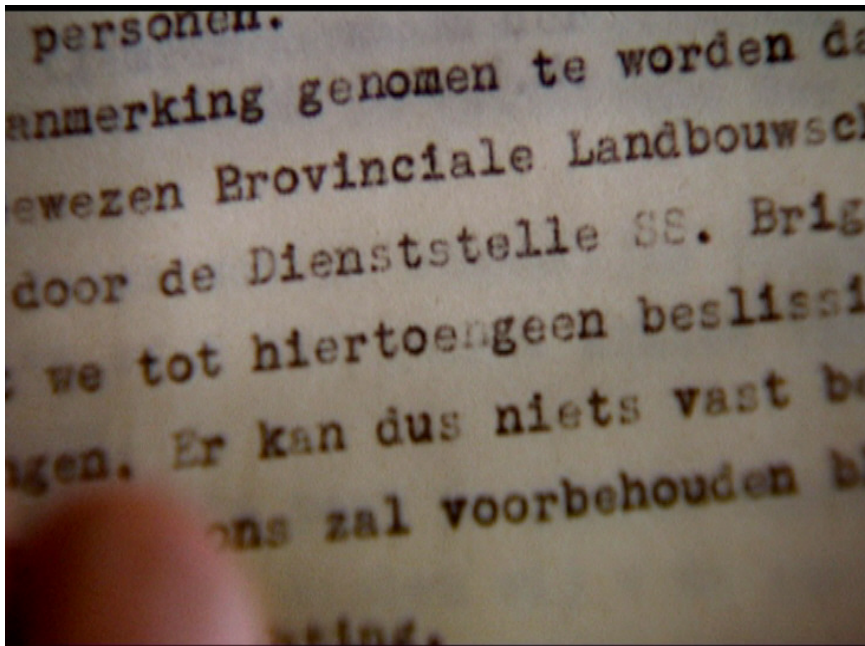
De uiteindelijke bedoeling was dat de leerlingen ten dienste van het Rijk zouden staan, ongeacht welke keuze van beroep ze later zouden maken. Er werd niet alleen onderwijs verschaft, men bouwde het karakter van de leerling uit naar het ideaalbeeld van het nazisme. Vrije tijd was er nauwelijks en zelfs tijdens de vakanties werden de leerlingen verder onderwezen. Sportkampen in de Ardennen en bezoeken aan de Duitse NPEA's stonden dan op het programma. Ook na de bevrijding van België bleef de school bestaan, maar dan niet langer in Kwatrecht. De leerlingen en leerkrachten trokken rond van Polen tot Oostenrijk, steeds op de vlucht voor de Geallieerden. Maar hun onderwijs bleef voortduren tijdens deze reizen en evacuaties. Na de capitulatie van het Duitse Rijk werd de school ontbonden en keerden de leerlingen terug naar huis. Daar werden ze ter beschikking gesteld justitie. Veel leerlingen werden later bij een gezin geplaatst, omdat hun ouders voor jaren achter de tralies verdwenen.

Doel van de school

Met de oprichting van de school in Kwatrecht had men één duidelijk doel voor ogen: een *Deutschfreundliche* elite creëren in Vlaanderen. Een (Nationaalsocialistische) elite die klaar gestoomd werd om leidinggevende functies uit te oefenen in het toekomstige Vlaanderen, een gebied dat tot het Groot-Germaanse Rijk zou behoren.

De mosterd haalde men zoals gezegd in Duitsland, bij de Napola's of NPEA's. In die scholen werd de toekomstige generatie van politieke, militaire en administratieve leiders voor het Duitse Rijk opgeleid. Wie afstudeerde met een Napola-diploma, kon meteen aan de slag bij de SS.

In 1933 wijst Bernhard Rust, de toenmalige Duitse minister van onderwijs, opvoedkunde en wetenschap, 3 bestaande scholen aan als Napola's, ter ere van de Hitlers verjaardag. Het gaat om instituten waar voor de Weimar-republiek Pruisische kadetten werden opgeleid, maar die door toedoen van het Verdrag van Versailles een civiel karakter kregen. En dit tot grote frustratie van de Duitsers. In 1933 werd de klok teruggedraaid. Op de scholen zou weer discipline heersen. Duitse deugden werden een nieuwe leidraad voor de volgende generatie leerlingen: moed, plichtsbesef, gemeenschapszin, discipline, wilskracht, idealisme, etc. Ook in Kwatrecht wilde men via harde onderwijstechnieken (fysiek én geestelijk) geharde leiders maken. En dit alles met Hitlers woorden in het achterhoofd: *"De Duitse jeugd van de toekomst moet zo slank en rank zijn als windhonden, zo taai als leer en zo hard als Krupp-staal."*

De school in Kwatrecht werd zeer laat opgericht, maar kon zich vrij snel ontwikkelen tot een geoliede machine. Dat werd ook in Duitsland opgemerkt. SS

Obergruppenführer Heissmeyer, die aan het hoofd stond van de Duitse Napola-organisatie, verwoordde het als volgt: *"De Rijksschool Vlaanderen is de parel aan de kroon der Napola's."*

Om leden te werven, werd er een propaganda-actie opgestart. De SS-Vlaanderen gaf een informatiebrochure uit,

waarin werd opgeroepen om jonge, veelbelovende kinderen, naar de nieuwe Rijksschool te sturen. De taal spreekt boekdelen.

"De gemeenzame strijd tegen het Bolsjewisme moet gevoerd worden door die Volksgroepen die door taal, afkomst en geschiedenis het nauwst met het Rijk verbonden zijn; dat zijn de Germaanse volkeren. Met de stichting van een Rijksschool in Vlaanderen zal ook aan de Vlaamsche jeugd dezelfde opvoedingsmogelijkheden gegeven worden als de jeugd van Duitschland."

"In Oudgermaansche gelijkberechtiging, bloeds- en wezendsverbondenheid zullen hier dé elite der Vlaamsche en Duitse knapen samenleven, samenwerken en samengroeien."

"De voornaamste opgave van de Rijksschool moet zijn: stevige jonge mensen uitkiezen en ze, gelijk welk beroepsdoel ze ook hebben, in de kapitale opdracht op te leiden, hun leven en werken te doen bijdragen dat dit Rijk nooit meer uiteen zou vallen."

"Wien dus het Tehuis te eng is, voor wie geen berg hoog genoeg is, geen land te ver ligt, wie een taaie kerel zijn wil en een straffe tucht verkiest boven week genot, die behoort in de Rijksschool."

Opening van de school

Op het ogenblik dat de school in Kwatrecht werd geopend, bestonden er al twee scholen in Nederland, één voor jongens en één voor meisjes. In Duitsland richtte de overheid in totaal 43

Napola-scholen op. Dat zijn er zo veel dat er in 1939 een speciale dienst voor werd opgericht, onder directe controle van de SS.

De Rijksschool in Kwatrecht opende haar deuren op 1 september 1943. Ze werd in het leven geroepen op rechtstreeks besluit van Hitler zelf. Het is de enige Napola-school die ooit heeft bestaan in Vlaanderen. Men startte met de bedoeling is om 800 jongens in te lijven. Het zouden er uiteindelijk slechts 120 worden.

De opening van de Rijksschool Vlaanderen verliep niet zonder slag of stoot. Het domein van 56 hectare met (lege) schoolgebouwen was namelijk eigendom van de Zusters van Liefde. In de meimaand 1940 werd er hard gevochten in de streek van Kwatrecht. Zo hard dat de Duitsers in de tuinen van de school een kerkhof aanlegden voor gesneuvelde soldaten. Dit kerkhof werd later wel verplaatst. In 1942 toonde de Duitse bezetter belangstelling voor de gebouwen en voorbijtrekkende troepen woonden er even in. In april '43 eiste de SS de gebouwen op, ondanks verzet van de het bisdom van Gent, meer in het bijzonder van Monseigneur Van Rechem. Het protest baatte niet en filoloog Steck besloot door te gaan met de plannen om een Rijksschool op te richten. Hij werd meteen ook directeur van de school, die rechtstreeks ressorteerde onder de SS.

Een Duitse architect renoveerde de site grondig. Zo werd onder andere de kapel omgevormd tot turnzaal. Om aan voldoende werkvolk te geraken, werd aan alle mannen de kans gegeven zich te melden, zonder dat er rekening werd gehouden met het feit of ze al dan niet ondergedoken waren als werkweigeraar voor de Duitsers. De Duitse overheid betaalde 75 centiemen meer dan in alle andere bedrijven. De architect liet er ook drie ondergrondse schuilkelders bouwen in de grasvelden voor het hoofdgebouw.

De leerlingen waren meestal kinderen waar van de ouders behoorden tot de *Algemene SS* of de *DeVlag (Deutsch-Vlaamsche Arbeitsgemeinshaft)*. Andere leerlingen zaten eerder al in Vlaams- of Duits-nationalistische scholen en jeugdbewegingen. Ze werden geronseld via wervingspropaganda, via vrienden, via leerkrachten die bij de jongens thuis op prospectie gingen en via de *Kinderlandverschickungen*. Dat waren Duitse vakantie kampen waar kinderen uit de bezette gebieden terug op krachten konden komen nadat ze hadden geleden onder de oorlog. Tegelijk werden ze

beetje bij beetje geïndoctrineerd in het Nationaalsocialistische gedachtengoed. In de grote Vlaamse provinciehoofdsteden werden testcentra opgericht om de kinderen te rekruteren. Deze selectie gebeurde door Vlaamse en Duitse SS-officieren. De kinderen waren doorgaans wel blij dat ze naar een school van lotgenoten konden gaan, want ze werden op de reguliere scholen vaak gepest, bedreigd of afgeranseld door de kinderen van *niet-zwarten*.

Het leerplan van de scholen werd opgebouwd volgens de richtlijnen die de Führer in *Mein Kampf* beschreef: "(...) heeft de volkse staat zijn compleet opvoedingswerk in de eerste plaats niet op het inpompen van massale kennis te richten, doch wel op het opkweeken van een kerngezond lichaam. Slechts op de tweede plaats komt dan de opleiding en vorming der geestelijke bekwaamheden. Doch ook hier weer primeert de ontwikkeling van het karakter, meer in het bijzonder de eischen van wilskracht en vastberadenheid, gepaard met de opleiding tot bereidwillige verantwoordelijkheid. En slechts op de laatste plaats staat de wetenschappelijke scholing!"

In september 1943 startten de Vlaamse jongens tussen 11 en 13 jaar. In november '43 kwamen Duitse jongens van 14 tot 16 jaar de overige kinderen vervoegen. Deze hadden al een paar jaar Hitler-jugendschool achter de rug. Deze leerlingen moesten de stijl van de Duitse Napola's bij ons integreren.

Omkadering van de lessen

De toelatingseisen waren bijzonder streng. De jongens moesten goede studenten zijn, maar tegelijk ook fysiek tot veel in staat zijn. Verder werden ze verondersteld een sterk karakter te bezitten en vanzelfsprekend moesten ze ook van Arische afkomst zijn. Wanneer iemand zich aanmeldde, moest hij via een stamboom zijn Arische afkomst kunnen bewijzen. De school zelf nam foto's van het aangezicht om er zich van te vergewissen dat het echt over een Arisch type ging. Wie extra competenties bezat, had uiteraard een bijkomende troef om te worden aangenomen. Artistiek onderlegde mensen, of goede muzikanten, hadden een streepje voor. Wie werd aangenomen, moest een proefperiode van 6 maanden doorlopen, althans in theorie. Aangezien de respons in Vlaanderen vrij beperkt was, werden er weinig of geen leerlingen weggestuurd. Na de proefperiode mocht men zich *Jungman* noemen.

De voertaal in de school was Nederlands, de tweede taal Duits. Na zes maanden spraken de jongens deze taal vloeiend. De jongens in Kwatrecht droegen een bruin uniform met een armband, met opschrift *Rijksschool Vlaanderen* voor Vlaamse leerlingen en *Reichsschule Flandern* voor de Duitse jongens.

De opleiding was op Spartaanse leest geschoeid. Het was een militaristische bedoeling. Ouders stonden hun kind af aan de staat die vervolgens de rol van het gezin volledig overnam. De isolering van de buitenwereld (en dus de locatie van Kwatrecht) is niet toevallig gekozen. Hoe verder men zich van de bewoonde wereld bevindt, hoe gemakkelijker de beïnvloeding met de idealen van het Nationaalsocialisme. De leerlingen worden beschouwd als *Volksduitsers*.

De jongens werden per leeftijd ingedeeld in *Zug één*, *twee* of *drie*. Elke *Zug*, of klas, had een *Zugleider* en men verwachtte onvoorwaardelijke gehoorzaamheid. Het doel was immers geharde leiders kweken die in staat waren moeilijke beslissingen te nemen. "*Wie later wil bevelen, moet eerst leren gehoorzamen*", was een duidelijke leuze.

De dagindeling was vrij strikt vastgelegd. Een typische dag in de Rijksschool Vlaanderen zag er als volgt uit. Om kwart voor zes 's ochtends werden de kinderen gewekt. Onmiddellijk daarna was er ruimte voor de *Frühspor*t. De jongens moesten dan gaan lopen of zwemmen, meestal in ontbloot bovenlijf. Nadien werd er gedoucht met koud water. Vervolgens was er tijd voor een stevig ontbijt. De leerlingen van de Rijksschool kregen dagelijks vijf volwaardige maaltijden voorgeschoteld, een absolute luxe in oorlogstijd. Hun ouders gaven voedselbonnen af aan de school ter compensatie. Maar het feit dat de kinderen chocolade, pannenkoeken en boterkoeken konden eten, cacao konden drinken en verse groenten kregen voorgeschoteld, is toch wel uniek.

In de voormiddag werd er les gevolgd in traditionele vakken: wiskunde en geschiedenis voorop. Na het middageten volgde een uur platte rust. In de namiddag werd er gesport, in alle mogelijke vormen.

Vervolgens werd er opnieuw gegeten. Na het eten werd er bijles gegeven. Dit kon in sport zijn, in muziek, in schilderkunst. Kortom, in deze uren konden de kinderen hun artistieke kwaliteiten verder ontplooiën. Om 21 uur werd iedereen verwacht te gaan slapen.

De jongens kregen zoals gezegd een zware sportieve opleiding, waarbij zowel turnen, atletiek, zwemmen als schieten aan bod kwamen. Moedproeven vormden een belangrijk onderdeel van de sportlessen. Zo moesten de jongens al op dag één van hun opleiding van op grote hoogte (2de verdieping) in een zeil springen dat door vriendjes werd open gehouden. Ook stonden er regelmatig lange marsen op het programma, tot de kinderen de uitputting nabij waren. Ze moesten ook regelmatig met elkaar worstelen, allemaal als deel van het proces om van kind naar man te evolueren.

De school in Kwatrecht beschikte over ruime klassen, prima studiemateriaal en een bibliotheek. De vakken geschiedenis en aardrijkskunde werden er *in de nieuwe geest* gegeven. Groot-Germaanse accenten waren in alle lessen aanwezig. Ook waren er een dokter, een mooie verpleegster, een priester en een dominee aan de school verbonden, samen met nog een 25-tal andere medewerkers voor de keuken en het onderhoud.

Verschillende kinderen kregen in de school een *Heimmutter* aangewezen, omdat ze zo ver van hun familie verwijderd waren. Deze heemmoeder had tot doel de kinderen te troosten die heimwee hadden. Dit deden ze door de kinderen extra aandacht te geven, uitstappen te organiseren en hen etiquette aan te leren. Er was namelijk niet veel contact met de familie en de buitenwereld mogelijk. Men kon enkel brieven schrijven en sporadisch konden de kinderen voor een korte tijd naar huis.

De leerlingen hadden vier uniformen: eentje voor de zomer, eentje voor de winter, eentje om te turnen en een uitgaansuniform. Ook de opvoeders droegen een kaki Napola-uniform of een zwart SS-uniform. Symbolisch was de dolk die elke opvoeder droeg: *Mehr sein als scheinen*, op het lemmet gegraveerd.

De voertaal was Nederlands, maar bevelen werden uitsluitend in het Duits gegeven. De leerlingen zongen zowel Duitse als Vlaamse marsliederen en ook de straffen getuigen van een militair stramen. De leerlingen werden berispt voor verschillende fouten of verzuimen. Wanneer het bed slecht was opgemaakt, iemands uniform niet netjes werd gedragen, er een ongeoorloofde opmerking werd gemaakt. Kortom, er werd strikt toegekeken op discipline. Wanneer één kind iets mispeuterde, werd doorgaans de hele groep daarvoor gestraft.

Strafoefeningen of *Strafexerzierung* kon vele vormen aannemen. De leerlingen moesten bij voorbeeld over een modderig terrein lopen, met een rugzak gevuld met bakstenen achter de fiets van de opvoeder lopen of zich op de buik in een plas of in brandnetels werpen en onmiddellijk weer opstaan. Ook in zwembroek en pantoffels door de struiken met doornen rennen was een populaire straf. En daarna volgde, uiteraard, een ijskoude douche.

Eén van de meest gruwelijke straffen droeg een naam die niet doet vermoeden hoe hard de beproeving wel was: het *Kostümfest*. De leerlingen werden 's nachts uit bed gehaald en moesten in een mum van tijd van uniform veranderen en beneden aantreden. Elke keer in een ander uniform en dat uren aan een stuk, trap op, trap af. Daarna moesten ze alle uniformen netjes opvouwen en terug in de kast leggen (de stapeltjes kleren werden letterlijk gemeten met een meetlat!). Was het resultaat niet naar behoren, dan maakten de *Zugführer* stapeltjes: Alle kleren werden door elkaar op hoopjes gesmeten, en iedereen moest zijn eigen spullen terug vinden.

Als een 9-jarige in zijn bed had geplast, werd het kind verplicht om met de natte matras rond de blok te lopen.

Uiteraard hield het straffen niet op wanneer de Rijksschool-kinderen op de vlucht. Zo kreeg een jongen die een brood had gestolen (op het einde van de oorlog hadden ze ook in de Napola-scholen veel minder eten), een bordje om de hals met *Ich habe gestohlen*. De anderen mochten met stokken op het half blote lichaam van de jongen slaan. In Polen kaptten de leiders een gat in het ijs en moesten de jongens daarin springen. Om hun angst kwijt te geraken, moesten de 10-jarigen 's nachts alleen in het bos lopen. En aan touwen bengelen in de bergen, 20-30 m boven de grond of over balken boven ravijnen lopen. Naarmate de situatie van het Rijk steeds meer uitzichtloos werd, werd ook de sfeer binnen de school grimmiger.

De straffen zijn echter maar bijkomstig. De voornaamste bezigheid bleef de opleiding. Ook militair. Eén steeds weerkerende oefening was de *Geländespiele*. Twee ploegen werden op een groot bebost terrein tegen elkaar opgesteld en kregen de opdracht het andere kamp te overmeesteren. Eigenlijk was dit een vorm van het latere stratego. Alleen zijn de middelen van een ander niveau. Er werd geschoten met klein kaliber, de leerlingen moesten in grachten duiken, met kegels werpen die geleken op Duitse granaten, gebruik maken van kaart en kompas. Ook leerden ze zich camoufleren en de vijand ongezien benaderen en uitschakelen.

Ook wat de persoonlijke hygiëne betreft, heersten er strikte regels: dagelijks werden nagels, uniform, schoenen en tandenborstels geïnspecteerd. Die discipline was ook broodnodig, want regelmatig werd de school gekeurd door hooggeplaatste personen. Dit waren zowel Duitsgezinde Vlamingen als SS'ers uit Duitsland zelf.

Ondanks de harde opleiding en het gebrek aan contact met de buitenwereld, voelden leerlingen en leerkrachten zich één grote familie. Een familie waarin kameraadschap en groepsgevoel prominent aanwezig waren. "*Dienst ist Dienst und Schnaps ist Schnaps*", om het met hun woorden te omschrijven. Zeker tijdens de kameraadschapavonden was die verbondenheid groot. Terwijl die zelfde opvoeders de jongens overdag afjakkerden, speelden ze 's avonds samen muziek, toneel of droegen ze gedichten voor.

Op regelmatige basis werden er uistappen georganiseerd voor de aspiranten. Ze gingen op vakantie naar de Ardennen, gingen sporten in het Lebensborn-heim in Wégimont of bezochten de NPEA-school in Ballenstedt.

Het einde van de Rijksschool Vlaanderen

Begin september 1944 vielen de geallieerden België binnen en werden de Vlaamse jongens geëvacueerd naar Ballenstedt, waar ze juist terug van kwamen na een uitstap. Ook nadien moesten ze nog een aantal keren vluchten, ook naar Polen en dan terug naar Duitsland. Maar intussen bleven ze les krijgen en aan sport doen. De Vlaamse jongens zagen wel dat de Duitse én Nederlandse Napola-gasten militaire trainingen kregen om de laatste oorlogsweken nog naar het front gestuurd te worden. De Vlaamse kinderen waren daar echter te jong voor. In Duitsland hebben ze dan uiteindelijk

vernomen dat Duitsland de oorlog verloren had. Ze werden ondergebracht bij lokale boeren of pastoors.

De school in Kwatrecht werd intussen door de lokale bevolking geplunderd. Alles werd ontmanteld, tot de parketvloeren, de ramen, deuromlijstingen toe. Ook de Britten hebben gebruik gemaakt van de voormalige Rijksschool, als uitvalsbasis tijdens de bevrijding van België.